

ฟ้องคดีไม่ยุ่งยากในทันที

โชคชัย ทิฐิกัจจธรรม

อธิบดีอัยการ

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ กระทรวงมหาดไทยขอให้กรมอัยการพิจารณา เรื่อง การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการฟ้องคดีอาญาที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพต่อศาลในวันเดียวกันกับวันรับสำนวน โดยไม่ต้องควบคุมหรือมีประกันตัว ตามหนังสือของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กรมอัยการพิจารณาเห็นว่า การดำเนินคดีให้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็วโดยมิได้ค้างค้ำนั้นเป็นนโยบายสำคัญอย่างหนึ่งของกรมอัยการ ซึ่งได้กำชับให้พนักงานอัยการปฏิบัติอยู่แล้ว แต่เพื่อให้การปฏิบัติงานของพนักงานอัยการได้เป็นไปในลักษณะที่มีส่วนบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่อาจเกิดขึ้นจากกรณีดังกล่าว ให้มีปรากฏอยู่น้อยที่สุด และเพื่อเสริมสร้างทัศนคติอันถูกต้องดีงามของประชาชนต่อระบบงานของกรมอัยการ และตอบบทบาทของพนักงานอัยการให้มากยิ่งขึ้น กรมอัยการจึงได้ออกหนังสือกรมอัยการ ที่ มท ๑๒๐๓/ว ๖๒ ลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๒๖ เรื่องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ชักซ้อมความเข้าใจและขอให้พนักงานอัยการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนด้วยการยื่นฟ้องผู้ต้องหาในวันรับสำนวนนั่นเอง หากสำนวนคดีเรื่องนั้นอยู่ในวิสัยจะกระทำได้ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

๑. เป็นคดีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ และ

๒. มีใช้คดีอุกฉกรรจ์ที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านี้ และ

๓. เป็นคดีที่สอบสวนมาโดยเสร็จสิ้นกระเสาะความ เป็นคดีที่ไม่มีปัญหาทางกฎหมาย ไม่มีข้อเท็จจริงที่ยุ่งยากสลับซับซ้อน ไม่มีเอกสารหลักฐานเป็นจำนวนมาก หรือเป็นคดีที่ผู้ต้องหาร้องขอให้ฟ้องโดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือเร่งด่วน เช่น ไม่มีหลักทรัพย์ หรือบุคคลมาประกันตัว หรือต้องเดินทางไปต่างท้องที่ หรือต่างประเทศที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงกำหนดเวลาได้ เป็นต้น และ

๔. เป็นคดีที่สามารถตรวจพิจารณาเห็น คำสั่ง และร่างฟ้องได้โดยง่าย และ

๕. พนักงานอัยการมีเวลาอันเพียงพอที่สามารถดำเนินการได้ทัน

ทั้งนี้ โดยให้อัยการจังหวัดหรือหัวหน้าพนักงานอัยการกอง ใช้ดุลยพินิจตามที่เห็นสมควรเป็นเรื่อง ๆ ไป

ครั้นต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ สำนักงานอัยการสูงสุดได้ออกหนังสือ ที่ อส ๐๐๐๗(พก)/ว ๙๕ ลงวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๓ โดยกล่าวถึงว่า สำนักงานอัยการสูงสุดได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์สำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๖ และกำหนดวิสัยทัศน์ของสำนักงานอัยการสูงสุดว่าเป็นองค์กรนำการใช้กฎหมายเพื่อการรักษาความยุติธรรม ให้กับประชาชนและสังคม และตามนโยบายการบริหารของอัยการสูงสุดในการอำนวยความสะดวก การรักษาลประโยชน์ของรัฐ และการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนต้องรวดเร็ว เป็นธรรม เสมอภาค โปร่งใส ตรวจสอบได้ และปราศจากการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่น และศรัทธา ซึ่งสอดคล้องกับโครงการเสริมสร้างภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์สำนักงานอัยการสูงสุดตามแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ประเด็นที่ ๙ การเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเพื่อมุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว เรื่องการเสริมสร้างและพัฒนาให้บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในกระบวนการยุติธรรมมีทัศนคติ ค่านิยม และสมรรถนะในการบริการประชาชนด้วยความสะดวก รวดเร็ว และตามเจตนารมณ์ของอัยการสูงสุดในการให้ข้าราชการฝ่ายอัยการและบุคลากรของสำนักงานอัยการสูงสุด ได้พัฒนาศักยภาพเพื่อการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

ดังนั้น เพื่อให้แผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานอัยการสูงสุดและเจตนารมณ์ของอัยการสูงสุด ดังกล่าว นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เกิดประโยชน์สูงสุดในการให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้สะดวก รวดเร็ว ทันการต่อการแก้ไขเยียวยา และการดำเนินคดีอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ดังภาษีตกกฎหมายที่ว่า “กระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้าก็คือความไม่ยุติธรรม” โดยมุ่งสร้างวัฒนธรรมองค์กรของสำนักงานอัยการสูงสุดในการอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว ลดความเหลื่อมล้ำ สอดคล้องกับนโยบายแห่งรัฐด้านกระบวนการยุติธรรมที่รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่เสียค่าใช้จ่ายเกินสมควร และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยวิธีการลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการตกเป็นผู้ต้องหาหรือถูกดำเนินคดีอาญา และมุ่งประสานความร่วมมือด้วยการตระหนักถึงความสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการป้องกันคดีให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประหยัดเวลาในการต้องเดินทางมาสำนักงานอัยการที่รับผิดชอบการดำเนินคดีอาญา ซึ่งบางสำนักงานอยู่ห่างไกล จากภูมิลำเนาของผู้ต้องหา ยากลำบากแก่การเดินทาง ประหยัดค่าใช้จ่าย ค่าอาหาร และค่าพาหนะที่ต้องเสียไปในการเดินทางที่ผู้ต้องหาที่มีฐานะยากจนและการเดินทางไม่สะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องหาที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารย่อมได้รับความเดือดร้อนมากยิ่งขึ้น รวมถึงผู้ต้องหาที่กระทำความผิดเล็กน้อยควรได้รับการฟ้องและการพิจารณาคดีโดยเร็ว เพื่อลดภาระการวางหลักทรัพย์ในการประกันตัว ลดความเหลื่อมล้ำ และอุปสรรค ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เพื่อไม่ให้ประชาชนต้องได้รับความเดือดร้อนจากการถูกดำเนินคดีเกินสมควร อันเป็นการอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง สำนักงานอัยการสูงสุด จึงจัดทำ “โครงการป้องกันผู้ต้องหาในทันที” เพื่อเป็นโครงการต้นแบบที่จะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมองค์กรของสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อมุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็วต่อไป ทั้งนี้ การป้องกันผู้ต้องหาในทันที ต้องไม่มีค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมใด ๆ รวมถึงมีมาตรการในการป้องกันการแอบอ้าง หรือเรียกเก็บค่าใช้จ่าย ค่าตอบแทน หรือค่าธรรมเนียมในการดำเนินการป้องกันผู้ต้องหาในทันทีด้วย โดยกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และแนวทางในการดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. ให้พนักงานอัยการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนด้วยการยื่นฟ้องผู้ต้องหาในคดีไม่มีข้อยุ่งยากในวันรับสำนวน ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังนี้

- (๑) มีเช็คติดอุปกรณ์รถที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่า
- (๒) เป็นคดีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ
- (๓) เป็นคดีที่สอบสวนมาโดยเสร็จสิ้นกระแสดำเนินการแล้ว
- (๔) เป็นคดีที่ไม่มีปัญหาทางกฎหมายไม่มีข้อเท็จจริงที่ยุ่งยากสลับซับซ้อน ไม่มีเอกสารหลักฐานเป็นจำนวนมาก

๒. กรณีตามข้อ ๑ หากผู้ต้องหาร้องขอให้ฟ้องโดยมีเหตุจำเป็นหรือเร่งด่วน เช่น มีความยากลำบากในการเดินทาง ได้รับความเดือดร้อนจากภาระค่าใช้จ่าย ไม่มีหลักทรัพย์ หรือบุคคลมาประกันตัว หรือต้องเดินทางไปต่างท้องที่หรือต่างประเทศที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงกำหนดเวลาได้

๓. เป็นคดีที่พนักงานอัยการสามารถตรวจพิจารณามีความเห็น คำสั่ง และร่างฟ้องได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว หากสำนวนคดีเรื่องนั้นอยู่ในวิสัยและมีเวลาเพียงพอที่สามารถดำเนินการได้ทันให้อัยการพิเศษฝ่ายหรืออัยการจังหวัดที่เป็นหัวหน้าพนักงานอัยการที่รับผิดชอบการดำเนินคดีอาญาพิจารณาให้พนักงานอัยการ ดำเนินการเพื่อป้องกันผู้ต้องหาในวันรับสำนวนนั้น

๔. เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าว ให้สำนักงานคดีที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

๔.๑ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ต้องหาที่อยู่ในหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าวทราบและขอรับบริการให้พนักงานอัยการฟ้องคดีโดยเร็ว โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการแออัด รับ เอาผลประโยชน์จากผู้ต้องหา โดยให้ระบุว่า การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและให้แจ้งศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์กลาง สำนักงานอัยการสูงสุด หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒ ๑๔๒ ๒๑๖๖ เพื่อรับข้อมูลในกรณีที่มีการแออัดเรียกรับเอาสินบนเอาผลประโยชน์จากผู้ต้องหาหรือประชาชนด้วย

๔.๒ ให้มีการประสานความร่วมมือกับพนักงานสอบสวนเพื่อให้ส่งสำนวนให้กับพนักงานอัยการ ภายในเวลา ๑๑.๐๐ น. หรือมีระยะเวลาที่เพียงพอ เพื่อให้พนักงานอัยการสามารถพิจารณาสำนวนและฟ้องคดีได้ภายในวันที่รับสำนวน

๔.๓ เมื่อพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหามายังสำนักงานอัยการ ที่รับผิดชอบการดำเนินคดีอาญา ให้ข้าราชการธุรการหรือบุคลากรที่มีหน้าที่ตรวจรับสำนวนการสอบสวน ตรวจสอบในเบื้องต้นหากพบว่าเป็นคดีที่ไม่มีข้อยุ่งยากและอาจอยู่ในหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สามารถดำเนินการได้ ให้แจ้งผู้ต้องหาให้ทราบ หากผู้ต้องหาประสงค์ให้พนักงานอัยการฟ้องคดีในวันรับสำนวน ให้จัดให้ผู้ต้องหาทำคำร้องขอให้พนักงานอัยการฟ้องคดีในวันดังกล่าว แล้วเสนอสำนวนและคำร้องตามแบบที่กำหนดต่อหัวหน้าพนักงานอัยการดังกล่าวเพื่อพิจารณา

๔.๔ หากหัวหน้าพนักงานอัยการพิจารณาคำร้องของผู้ต้องหาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่สามารถดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขได้ ให้รับดำเนินการและมอบหมายให้พนักงานอัยการ ตรวจสอบพิจารณาสำนวนมีความเห็นและร่างคำฟ้องเสนอหัวหน้าพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาฟ้องผู้ต้องหาในวันเดียวกันต่อไป ทั้งนี้ หากพนักงานอัยการมีความเห็นในสำนวนเป็นประการอื่นที่ไม่สามารถดำเนินการตามคำร้องได้ ให้เสนอหัวหน้าพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา

๔.๕ เพื่อประโยชน์ในการมอบหมายให้ดำเนินการ ให้หัวหน้าพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการประสานความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยหัวหน้าพนักงานอัยการอาจมีคำสั่งมอบหมายให้พนักงานอัยการ (เวรชี้) ดำเนินการ และในกรณีที่พนักงานอัยการดังกล่าวไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามข้อนี้ได้ ให้พนักงานอัยการที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่สำนักงานในขณะนั้น เป็นผู้ดำเนินการ

๕. ให้ประสานความร่วมมือกับศาลและสถานีตำรวจในท้องที่ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๖. ให้สำนักงานคดีเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบคำร้องของผู้ต้องหาตามแบบที่กำหนดแล้ว รายงานสำนักงานวิชาการทุกหกเดือน เพื่อประมวลผลการดำเนินโครงการต่อไป

ในเวลาต่อมา สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสารสนเทศ สำนักงานวิชาการ ได้รายงานว่า ในปีแรกของการดำเนินการ สถิติการฟ้องคดีไม่มีข้อยุ่งยากประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ (วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๓ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓) มีประชาชนยื่นคำร้องขอให้พนักงานอัยการยื่นคำฟ้องคดีไม่มีข้อยุ่งยากทันทีจำนวน ๗๗๐ เรื่อง หัวหน้าพนักงานอัยการพิจารณาแล้วอนุญาตให้ฟ้องได้จำนวน ๗๖๒ เรื่อง ไม่อนุญาตจำนวน ๘ เรื่อง สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายคิดเป็นจำนวนเงิน ๔,๑๘๘,๒๖๗ บาท

ส่วนในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ (วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๓ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๔) มีประชาชนยื่นคำร้องขอให้พนักงานอัยการยื่นคำฟ้องคดีไม่มีข้อยุ่งยากทันทีจำนวน ๑,๔๙๔ เรื่อง หัวหน้าพนักงานอัยการ

พิจารณาแล้วอนุญาตให้ฟ้องได้จำนวน ๑,๔๙๑ เรื่อง ไม่อนุญาตจำนวน ๓ เรื่อง สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายคิดเป็นจำนวนเงิน ๖,๖๕๔,๘๑๐ บาท

สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๖๕ (วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๔ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๕) มีประชาชนยื่นคำร้องขอให้พนักงานอัยการยื่นคำฟ้องคดีไม่มีข้อยุ่งยากทันทีจำนวน ๑,๐๖๒ เรื่อง หัวหน้าพนักงานอัยการพิจารณาแล้วอนุญาตให้ฟ้องได้จำนวน ๑,๐๖๒ เรื่อง ไม่อนุญาตไม่มี สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายคิดเป็นจำนวนเงิน ๔,๕๖๔,๔๘๓.๓๓ บาท

นอกจากนั้นข้าราชการฝ่ายอัยการที่เกี่ยวข้องกับโครงการได้สะท้อนปัญหาของโครงการนี้ อาทิ พนักงานอัยการมีจำนวนน้อยและต้องไปสืบพยานที่ศาล ทำให้ไม่มีพนักงานอัยการประจำอยู่ที่สำนักงานอัยการประจำที่จะพิจารณาสั่งคดีได้ทัน หรือพนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมตัวผู้ต้องหาที่จะประกันตัวช้าเกินกว่า ๑๐.๓๐ น. ทำให้พนักงานอัยการไม่อาจพิจารณาสำนวนได้ทัน หรือผู้ต้องหา นายประกัน เตรียมตัวมาไม่พร้อม ขาดเอกสารต้องรอให้กลับไปนำเอกสารมาให้ครบถ้วน ส่งผลให้ต้องรอนาน ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องหาแสดงความพึงพอใจในโครงการนี้ โดยเห็นว่าเป็นโครงการที่ดีทำให้ผู้ต้องหาไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ซึ่งอนาคตคงต้องติดตามต่อไปว่าจำนวนสถิติในโครงการนี้จะเพิ่มขึ้นอีกหรือไม่ และสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายให้กับประชาชนได้มากน้อยเพียงใด

.....